

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 7 december 2017
(OR. en)

15563/17

SOC 802
EMPL 613
ECOFIN 1106
SAN 460
EDUC 451

LÄGESRAPPORT

från: Rådets generalsekretariat

av den: 7 december 2017

till: Delegationerna

Föreg. dok. nr: 14636/17

Ärende: Förbättring av samhällsbaserat stöd och samhällsbaserad vård för ett
självständigt liv
– Rådets slutsatser

För delegationerna bifogas rådets slutsatser om förbättring av samhällsbaserat stöd och samhällsbaserad vård för ett självständigt liv, som antogs av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) vid dess 3569:e möte den 7 december 2017.

Rådets slutsatser

EUROPEISKA UNIONENS RÅD NOTERAR FÖLJANDE:

1. Att främja ekonomisk och social sammanhållning, bekämpa social utestängning och diskriminering och främja en hög sysselsättningsnivå och en hög nivå av socialt skydd är mål för Europeiska unionen som fastställs i fördragen. Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna föreskriver vidare att EU:s institutioner och medlemsstaterna vid genomförandet av unionslagstiftningen bör respektera personliga, medborgerliga, politiska, ekonomiska och sociala rättigheter.
2. Europeiska unionen är inte bara en union av medlemsstater, utan en union av folk. Alla människor är födda jämlika i fråga om värdighet och rättigheter och allt liv har samma värde. Människor som möter särskilda utmaningar och svårigheter eller som har sämre förutsättningar bör ges möjlighet att utnyttja och dra nytta av behovsbaserat stöd som uppmuntrar dem till aktivt deltagande i samhället och på arbetsmarknaden. Att ge enskilda människor möjlighet att uppfylla sin potential så att de kan ta aktiv del i det sociala och ekonomiska livet innebär att stödja människor i kritiska lägen under hela livet.
3. Europeiska unionen och dess medlemsstater har gjort ett tydligt åtagande att värna utsatta människors rättigheter och att främja en självständig livsföring och engagemang i samhället, bland annat genom ratificeringen av Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, i vilken man erkänner rätten för alla personer med funktionsnedsättning att leva självständigt och att delta i samhället med lika valmöjligheter som andra personer.

¹ I dessa slutsatser bör begreppet "samhällsbaserad" tolkas i enlighet med de gemensamma europeiska riktlinjerna för övergången från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård och omsorg.

EUROPEISKA UNIONENS RÅD BETONAR FÖLJANDE:

4. Framtiden för EU:s social- och arbetsmarknadspolitik formas och påverkas i synnerhet av den demografiska utvecklingen, digitaliseringen av ekonomin, hastigheten och omfattningen av förändringar i arbetslivet och olika kriser.
5. De gemensamma europeiska värderingarna om mänsklig värdighet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna måste vägleda våra samhällen, vara en del av den fortsatta utvecklingen av sociala modeller och stödja strukturer som är lämpliga för 2000-talet. Medlemsstaterna, deras myndigheter, EU:s institutioner, arbetsmarknadens parter och civilsamhället har på alla nivåer ett delat ansvar för att, i enlighet med sina befogenheter, arbeta för ett Europa som är mer välmående och rättvist och där ekonomisk och social utveckling går hand i hand.
6. Det rättsliga ansvaret och behörigheten för socialpolitiken ligger främst hos medlemsstaterna, och genomförandet av lämpliga reformer av systemen för vård och omsorg måste ske på nationell nivå, men en mer omfattande diskussion på EU-nivå inom ramen för den öppna samordningsmetoden kan bidra starkt till utarbetandet av gemensamma tillvägagångssätt. I den europeiska pelaren för sociala rättigheter uttrycks flera viktiga principer och rättigheter, däribland rätten till långvarig vård och omsorg av god kvalitet och till rimlig kostnad, och stöder denna inriktning.
7. För att man ska kunna utveckla en väldfärdsstat på ett framgångsrikt sätt krävs det en smart samverkan mellan den sociala och den ekonomiska politiken, främjande av innovation och entreprenörskap samt investeringar i humankapital och arbets- och levnadsvillkor. Miljoner människor kan fortfarande inte uppfylla sin potential på grund av personliga, samhälleliga och institutionella begränsningar som kan göra det svårare för människor att leva ett självständigt liv. Förutom att ge ekonomiskt skydd mot större sociala risker bör politiken inriktas på antagandet av åtgärder som stärker aktiveringen av människor i alla åldrar, från barn till äldre, och ökar deras egenmakt.

8. Valet av vårdmiljö bör vara individens självständiga beslut som bör respekteras. En attitydförändring behövs för att säkra ett bredare erkännande av principen att var och en har rätt att leva ett självständigt liv inom sitt lokalsamhälle, att ta aktiv del i samhället och att delta i beslut som rör deras liv. I detta sammanhang har sysselsättningsmöjligheterna för personer med funktionsnedsättning och äldre arbetstagare en avgörande roll när det gäller att säkerställa att alla kan förverkliga sin potential.
9. Även om det fortfarande finns ett stort antal segregerade boendeinstitutioner runtom i unionen finns det en tydlig och kraftig tendens mot samhällsbaserade alternativ för stöd och vård i medlemsstaterna. Det står dock klart att omfattningen av och antalet befintliga boendeinstitutioner inte kan minskas innan överkomliga och högkvalitativa samhällsbaserade lösningar finns på plats. En tydlig strategi och betydande investeringar bör tillhandahållas för att utveckla moderna samhällsbaserade tjänster av hög kvalitet och för att öka stödet till vårdgivare, särskilt anhörigvårdare. Framförallt bör man inrikta sig på att skapa större möjligheter för ett självständigt och aktivt liv genom att prioritera ökad egenmakt för människor på alla relevanta områden. De kvarvarande boendeinstitutionerna bör stödja de boendes oberoende, tillhandahålla individanpassad vård av hög kvalitet och i synnerhet tillgodose behoven hos de vårdbehövande personer för vilka samhällsbaserad vård inte är det bästa alternativet. Det är viktigt att säkerställa säkerhet, värdighet och icke-diskriminerade förhållanden i alla vårdmiljöer.
10. Jämställdhetsaspekten måste systematiskt tas i beaktande när det gäller en självständig livsföring och samhällsbaserat stöd och samhällsbaserad vård. Å ena sidan tillhandahålls en väsentlig del av vården av informella anhörigvårdare, framför allt kvinnor, och det är därför viktigt att säkerställa ett större erkännande av obetalt omsorgsarbete. Det bör även tillhandahållas stöd för en bättre balans mellan omsorgsansvar och avlönat arbete under hela livet för både män och kvinnor, för en mer jämlik fördelning av omsorgsansvaret mellan dem. Å andra sidan är det nödvändigt att bekämpa lönegapet och könsstereotyper i avlönade arbeten, t.ex. så att fler män uppmuntras att arbeta inom vårdsektorn.

11. Innovationer, inklusive IKT-lösningar, bör användas för att förbättra kvaliteten på samhällsbaserat stöd och samhällsbaserad vård. Nya och kreativa lösningar behöver dock inte nödvändigtvis vara baserade på tekniska innovationer. De kan också baseras på sociala innovationer såsom medskapande, delningsekonomin och en individinriktad utformning av tjänster.
12. De europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) utgör ett viktigt bidrag till genomförandet av reformer. De stöder den sociala ekonomin och säkerställer ett mer effektivt genomförande av politiken. Programperioden 2014–2020 erbjuder ett unikt tillfälle att främja en mer riktad användning av Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska regionala utvecklingsfonden för att stödja övergången från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård inom ramen för det tematiska målet att främja social delaktighet och bekämpa fattigdom. I detta sammanhang har flera medlemsstater planerat för de olika politiska alternativen under de mest relevanta investeringsprioriteringarna.

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

– UPPMANAR KOMMISSIONEN ATT

13. uppmuntra diskussion, leda en fördjupad reflektion om de mest aktuella frågorna när det gäller övergången till samhällsbaserade tjänster och underlätta det praktiska genomförandet av de gemensamma europeiska riktlinjerna för övergången från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård och omsorg och verktygslådan för användning av Europeiska unionens fonder för detta ändamål,
14. fortsätta att förbättra utbytet av evidensbaserade och innovativa lösningar, lovande metoder och sakkunskap mellan medlemsstaterna, experter och det civila samhället i syfte att utvidga tillhandahållandet av samhällsbaserade tjänster,
15. fortsätta med sitt analytiska arbete om kollektiva hushåll och uppmuntra medlemsstaterna och Eurostat att undersöka möjligheten att i Eurostats pilotstudier inbegripa en analys av möjligheten att inkludera kollektiva hushåll i undersökningarna eller andra lämpliga datakällor, med beaktande av kostnader och resurser,

16. fortsätta att stödja lanseringen av strukturreformer och testningen av nya modeller och verktyg för tillhandahållande av vård genom att t.ex. finansiera innovationer och nystartade företag som snabbar på utvecklingen av samhällsbaserat stöd och samhällsbaserad vård och främjar möjligheter till en självständig livsföring genom utnyttjande av ESI-fonderna, stödprogrammet för strukturreformer och andra lämpliga finansieringsprogram (t.ex. Europeiska unionens program för sysselsättning och social innovation (EaSI) och Horisont 2020),
- **UPPMANAR KOMMISSIONEN OCH MEDLEMSSTATERNA ATT inom ramen för sina respektive behörigheter och med beaktande av särskilda nationella förutsättningar**
17. inleda en öppen offentlig debatt om ökad tillgång till samhällsbaserade alternativ för stöd och vård i syfte att öka allmänhetens medvetenhet, och fortlöpande övervaka förändringar i den allmänna opinionen; aktivt engagera sig i offentlig debatt med deltagande av medier, experter, civilsamhället, lokalsamhällen och målgrupper, uppmuntra samarbete med lokalsamhällen för att eliminera stigmatisering och tabun, hantera upplevda risker, skapa gemensam förståelse och ömsesidig respekt, och förbereda samtliga berörda parter på utveckling och förbättring av samhällsbaserade tjänster,
18. noga följa övervakningen av användningen av ESI-fonderna och andra relevanta EU-finansieringsinstrument för att främja övergången från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård och omsorg,
- **UPPMANAR MEDLEMSSTATERNA ATT med beaktande av sina särskilda förutsättningar**
19. på lämpligt sätt vidta åtgärder för att minska beroendet av institutionella vårdlösningar, utveckla en strategi för självständig livsföring i alla vårdmiljöer och påskynda övergången från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård och omsorg genom att uppmuntra och främja boende i eget hem och tillhandahålla stöd av hög kvalitet, och genom att säkerställa att de berörda personerna i större utsträckning är delaktiga i beslutsfattandet,

20. främja utvecklingen av samhällsbaserade tjänster i enlighet med de berörda personernas och deras omedelbara omgivnings behov,
21. fortsätta att ge sina ansvariga myndigheter befogenhet att utforma innovativt skräddarsytt stöd, baserat på lämplig behovsprövning, och ta hänsyn till de berörda personernas och deras familjers förväntningar vad gäller utformning och tillhandahållande av tjänster; detta inbegriper rätten att välja tjänsteleverantör och vårdmiljö bland en rad olika alternativ,
22. fortsätta att stödja etableringen av och tillgången till de rättsliga ramar, den infrastruktur, den kvalificerade personal och de tjänster som krävs för att möjliggöra en självständig livsföring; investeringar i utbildning, säker arbetsmiljö och lämpliga arbetsvillkor är av avgörande betydelse för att vårdgivare ska kunna tillhandahålla samhällsbaserat stöd och samhällsbaserad vård och kunna arbeta i boendeinstitutioner,
23. på ett bättre sätt involvera och stärka lokalsamhällena i utformningen och tillhandahållandet av politiska åtgärder, t.ex. genom användning av smarta lösningar såsom delningsekonomi, och skapa synergier mellan olika politikområden i syfte att uppnå ökad kostnadseffektivitet och hållbarhet på lång sikt,
24. med tanke på det föränderliga arbetslivet främja ökade möjligheter till utbildning och sysselsättning för människor som har arbetat i vård- och omsorgsboenden, och ta itu med sysselsättnings- och kompetensbehov inom vård- och omsorgssektorn; det behövs lämplig omskolning och kompetensutveckling för specialister som arbetar i vård- och omsorgsboenden samt adekvat fortbildning för vårdgivare som ger stöd och omsorg utanför institutioner, i syfte att underlätta övergången till nya former av arbete i anslutning till samhällsbaserad vård,
25. där så är möjligt samla in jämförbara uppgifter, uppdelade efter de tjänster som tillhandahålls eller särskilda behov, orsak till vistelse, ålder och kön, om antalet personer som bor i olika former av boendeinstitutioner eller får andra former av vård,

– **UPPMANAR KOMMITTÉN FÖR SOCIALT SKYDD ATT**

26. i samarbete med kommissionen fortsätta att underlätta och stimulera insamling och utbyte av idéer, sakkunskap, erfarenheter och lovande praxis i utvecklingen av samhällsbaserat stöd och samhällsbaserad vård inom ramen för den öppna samordningsmetoden för socialt skydd och social integration,
27. organisera tematiska granskningar av positiva trender och resultat som har uppnåtts i utvecklingen av samhällsbaserat stöd och tillgängliga stödalternativ, bland annat vid sakkunnigbedömningar (*peer review*) inom ramen för programmet för socialt skydd och social delaktighet,
28. i samarbete med kommissionen och undergruppen för indikatorer inom kommittén för socialt skydd fastställa de viktigaste påverkansområdena, inleda en diskussion om och undersöka möjligheten att utforma lämpliga gemensamma indikatorer för tillgänglighet, överkomlighet och kvalitet på långtidsvård inom olika former av vård.

REFERENSDOKUMENT**Europeiska unionen**

- Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EUT C 326, 26.10.2012, s. 391).
- Europa 2020: En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, (EUCO 13/10).
- Regelverket för ESI-fonderna, i synnerhet förordningarna 1303/2013 (förordningen om gemensamma bestämmelser), 1304/2013 (ESF) och 1301/2013 (Eruf), EUT C 347, 20.12.2013.
- Stödprogrammet för strukturreformer för perioden 2017–2020 (PE-CONS 8/17).
- Interinstitutionell proklamation av den europeiska pelaren för sociala rättigheter².

Rådet

- Rådets slutsatser om värdigt åldrande (15955/09).
- Resolution från Europeiska unionens råd och företrädarna för medlemsstaternas regeringar, församlade i rådet, om en ny europeisk ram för funktionshinder (10173/10).
- Rådets slutsatser om stöd till genomförandet av EU:s handikappstrategi 2010–2020 (11843/11).
- Rådets slutsatser om den europeiska pakten för psykisk hälsa och välbefinnande: resultat och framtida åtgärder (EUT C 202, 8.7. 2011, s. 1).
- Rådets slutsatser om social styrning i ett inkluderande Europa (15070/15).
- Rådets slutsatser om en integrerad strategi för kampen mot fattigdom och social utslagning (10434/16).
- Rådets slutsatser om påskyndande av processen för integrering av romer (15406/16).
- Slutsatser från Europeiska unionens råd och företrädarna för medlemsstaternas regeringar om skydd av migrerande barn (10085/17).

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf

Kommissionen

- Vitboksprocess om Europas framtid (EU:s sociala dimension (8717/17), Hur vi bemöter globaliseringen (9075/17), En fördjupad ekonomisk och monetär union (9940/17).
- Kommissionens rekommendation av den 20 februari 2013: Bryta det sociala arvet – investera i barnens framtid (2013/112/EU).
- Arbetsdokument från kommissionens avdelningar: Taking stock of the 2013 Recommendation on "Investing in children: breaking the cycle of disadvantage" (8712/17/).
- Arbetsdokument från kommissionens avdelningar: Social Investment Package, Long-term care in ageing societies Challenges and policy options (SWD(2013) 41 final).
- EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU (KOM(2010) 636 slutlig).

Övrigt

- Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.
- Common European Guidelines on the Transition from Institutional to Community-based Care and Toolkit on the Use of European Union Funds for this purpose (2012).
- FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, allmän kommentar om artikel 19: Rätt att leva självständigt och att delta i samhället.
- FN:s konvention om barnets rättigheter.
- FN:s principer för äldre personer (1991).
- Europeiska expertgruppen för övergång från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård och omsorg.
- Rapport från den särskilda expertgruppen för övergång från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård och omsorg (2012).
- European Network on Independent Living (ENIL – "Europeiska nätverket för ett oberoende liv".
- Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheters rapport "From Institutions to Community living", Part I – "Commitments and structures", Part II – "Funding and budgeting", Part III – "Outcomes for persons with disabilities" (2017).
- Slutsatser från konferensen "Dignity + Independent living = DI" (12–13 oktober, Tallinn, Estland)³.

³ http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Ministeeriumi_tutvustus_ja_struktuur/conference_conclusions.pdf